

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΘ. ΓΛΑΒΙΝΑΣ, Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Νεόφυτος Η΄, ο Παπακωνσταντίνου από το Ροδολίβος (1833 - + 4/5 Ιουλίου 1909). Έκδοση Δήμου Αμφίπολης 2014, σ. 358.

«Πατρίς μου μὲν εἶναι χωρίον τι ῥαδολύβος καλούμενον, πρὸς Βοῤῥᾶν τῆς ἀμφιπόλεως, τῆς μεταξὺ τῶν δύο τοῦ Στρυμόνος βραχιώνων κείμενον, καὶ τέσσαρας περίπου ὥρας τῆς Δράμας ἀπέχον γεννήτορες δέ, Κωνσταντίνος καὶ Μαργαρίτα, οἵτινες ἑννέα υἱοὺς ἐγέννησαν μεθ' ὧν καὶ ἐμὲ τρίτον· τῷ 1833· βαπτισθεῖς δὲ καὶ κατὰ τὴν τάξιν τῆς ὀρθοδόξου καὶ ἀμόμου πίστεως ὑπὸ τινος Δωροθέου Ἱερομονάχου ὠνομάσθην Ἰωακείμ».

Ἀπομνημονεύματα τῆς ἐμῆς βιοτῆς

Ο Ἄρχων Χαρτουλάριος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, Γλαβίνας Ἀπόστολος, μελετώντας τὴν ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Εἰκοσιφοίνισσας “γνώρισε” τὸ βίο καὶ τὸ ἔργο τοῦ καταγόμενου ἀπὸ τὸ Ροδολίβος τῶν Σερρῶν, ὅπως αναφέρει, Οικουμενικοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου Η΄ τοῦ Παπακωνσταντίνου. Ἡ μελέτη τοῦ τον οδήγησε στὴ σύνθεση τῆς βιογραφίας τοῦ Νεοφύτου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ φόρο τιμῆς, μνήμης καὶ ἀναγνώρισης στὸν ἄνθρωπο, τὸν κληρικό καὶ Οικουμενικό Πατριάρχη.

Τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου διαιρεῖται σὲ ἑντεκα κεφάλαια. Προλογίζου κατὰ σειρά ο ἤμαρχος Αμφίπολης, Γεώργιος Ν. Βογιατζής, καὶ ὁ συγγραφέας, ὁ ὁποῖος καὶ “κλείνει” τὴν ἀνάγνωσή του με ἓνα ἐπιλογικό σημείωμα καὶ τὴ βιβλιογραφία.

Στα δύο πρῶτα κεφάλαια παρουσιάζονται οἱ σπουδές τοῦ Νεοφύτου. Ξεκίνησε ἀπὸ τὴ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοίνισσας τὸ ἔτος 1840, συνέχισε στὴν Κεντρικὴ Ἑλληνικὴ Σχολὴ Ἀλιστράτης τὸ 1847 καὶ μετὰ ἀπὸ μία περιπέτεια στὴν περιφέρεια τῆς Θεσσαλονίκης ἔφθασε στὴν Κωνσταντινούπολη, γιὰ νὰ ολοκληρώσει τὴν ἐκπαίδευσή του. Τὸ 1851 μαθητεύει στὴν προκαταρκτικὴ τοῦ Γένους Σχολὴ στο Φανάρι καὶ τὸ 1852 στὴν Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης. Ὁ Καθηγητὴς Γλαβίνας καταθέτει ὡς τεκμήριο ἐγγραφῆς καὶ φοίτησης τοῦ Νεοφύτου τὸ “Εἰσιτήριο” τοῦ Ἀρχείου τῆς Σχολαρχίας. Προστάτες κατὰ τὴ διάρκεια τῶν μαθητικῶν τοῦ χρόνων στάθηκαν ὁ Νεόφυτος Βεγλερής, Μητροπολίτης Δράμας - ἀπὸ αὐτὸν ἔλαβε τὸ ὄνομα Νεόφυτος ὁ Ἰωακείμ Παπακωνσταντίνου ὡς ἔνδειξη ευγνωμοσύνης - καὶ ὁ Σερραῖος Μελέτιος Σπανδωνίδης, Μητροπολίτης Ρασκοπρεσρένης. Χειροτονήθηκε Ἱεροδιάκονος τὸ 1857. Ἐλαβε πτυχίον τὸ 1858.

Στὸ τρίτο κεφάλαιο ὁ Διάκονος καὶ Ἱεροκέρυκας Νεόφυτος παρου-

σιάζεται ως Διδάσκαλος στην Κεντρική Ελληνική Σχολή της Αλιστράτης ύστερα από εκκλησιαστική έγκριση. Τεκμήριο αυτής είναι η επιστολή του Πατριάρχη Γρηγορίου Ζ΄ προς το Μητροπολίτη Δράμας και τους Προκρίτους της Αλιστράτης.

Στα επόμενα πέντε κεφάλαια αποκαλύπτονται οι αρετές, το ήθος και τα πνευματικά χαρίσματα του Νεοφύτου. Τα τέσσερα χρόνια της Επισκοπής του στην Ελευθερούπολη (από το 1867) μαρτυρούν το ενδιαφέρον του για την εκπαίδευση και τη Σχολή της Ελευθερούπολης, αλλά κυρίως μαρτυρούν την πνευματική του αποστολή στην Ξάνθη και στο Νευροκόπι. Για το εκεί έργο του έλαβε μάλιστα και τιμητικές διακρίσεις. Ως Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως έδειξε την ίδια ανιδιοτέλεια και αγάπη προς το ποίμνιο. Διοίκησε με υπομονή, σύνεση και έδειξε ιδιαίτερο ζήλο για την προστασία των θεσμών της Εκκλησίας ως Επίτροπος της Εκκλησίας στην Αδριανούπολη, όπου εστάλη μετά από πατριαρχική εντολή. Μάλιστα, η επιτυχής πνευματική του αποστολή στην Αδριανούπολη οδήγησε και στην εκλογή του ως Μητροπολίτη της το 1880.

Συνέχισε τις φιλεκπαιδευτικές του δραστηριότητες, αλλά κυρίως ενδιαφέρθηκε για τις «προβληματικές» σχέσεις των εκκλησιών της μητροπόλης του μέχρι το 1886 (έτος παραίτησης Νεοφύτου και επανεκλογής Διονυσίου).

Στη σύντομη παραμονή του στη Μονή Βατοπεδίου του Αγίου Όρους έβαλε τέλος ένα νέο κάλεσμα της Εκκλησίας. Το Μάρτη του 1887 εξέλεγή Μητροπολίτης Πελαγονείας. Ακολούθησαν περίπου πέντε χρόνια δύσκολης δράσης. Ο Νεόφυτος συνέχισε το πνευματικό και εκπαιδευτικό του έργο προς ενίσχυση του εθνικού στοιχείου. Εντούτοις, οι δραστηριότητές του έβρισκαν εμπόδια. Ο Γενικός Διοικητής του Μοναστηρίου, ο Έλληνας τότε Πρόξενος και η ρουμανική πλευρά άσκησαν δριμεία προπαγάνδα. Αρχές του 1891 μετατίθεται στη Μητρόπολη Νικοπόλεως και Πρεβέζης. Να σημειωθεί όμως ότι ποτέ δεν ανέλαβε τα καθήκοντά του. Η τυπική - κατόπιν μιας εκλογής - επίσκεψη στο Πατριαρχείο για Ευχαριστία και Μήνυμα διήρκησε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από το σύνθηες, προς έκπληξη και του ίδιου του Νεοφύτου.

Στο ένατο κεφάλαιο παρατίθεται το Υπόμνημα της πατριαρχικής εκλογής του με ημερομηνία 27 Οκτωβρίου του 1891. Η ενδελεχής μελέτη του Καθηγητή Γλαβίνα αποκαλύπτεται σε κάθε σελίδα του. Παραθέτει κάθε λεπτομέρεια της εκλογικής περιόδου και διαδικασίας. Μέλη συνελεύσεων, αποτελέσματα ψηφοφοριών, φωτογραφία του ίδιου του Υπομνήματος της πατριαρχικής εκλογής του Νεοφύτου είναι μόνο μερικά τεκμήρια της επιτυχούς προσπάθειάς του.

Ακολουθεί παρουσίαση των αγαστών σχέσεων που ανέπτυξε ως

Οικουμενικός Πατριάρχης με το Σουλτάνο, την Εκκλησία της Ρωσίας, τον Τσάρο Αλέξανδρο Α΄, τη βασίλισσα της Σερβίας και το βασιλιά Αλέξανδρο Α΄. Ξετυλίγεται όμως και η θρησκευτική κατάσταση στην Κωνσταντινούπολη. Η πρόταση του Πατριάρχη για την κατάρτιση Ειδικού Ταμείου Αποθεματικού Κεφαλαίου των Πατριαρχειών δε βρίσκει ανταπόκριση, αν και οι κληρικές ενορίες και τα εκπαιδευτήρια βρίσκονταν σε ένδεια. Ο σεισμός της 28ης Ιουνίου του 1894 στην Κωνσταντινούπολη οδήγησε το Νεόφυτο στην αναζήτηση οικονομικής βοήθειας έξω από την Εκκλησία.

Η «πατριαρχική απειρία» του Νεοφύτου όμως γίνεται αλγεινότερη το 1894 (κεφάλαιο δέκα). Ο Νεόφυτος παρέμεινε αδρανής, όταν εκδόθηκαν βεράτια υπέρ βουλγαρικών μητροπόλεων στη Μακεδονία. Η παραίτησή του ήταν αναμενόμενη. Στο κείμενο παραίτησής του σημειώνονται τα λόγια «Ἡ Μετριότης ἡμῶν εὐδοκία...» και «...ἀνεπαρκεῖς νῦν θεωροῦντες τὰς ἡμετέρας πνευματικὰς καὶ σωματικὰς δυνάμεις...».

Την επομένη κιόλας ημέρα της παραίτησής του, 27η Οκτωβρίου του 1894, απεχώρησε από το Πατριαρχείο. Προηγούμενως, τέλεσε ο ίδιος την τελευταία, ως εἴθισται, Παράκληση στον Πατριαρχικό Ναό. Μετέβη στη νήσο Αντιγόνη (κεφάλαιο έντεκα), όπου και «εκοιμήθη» τον Ιούλιο του 1909. Ετάφη στον Ιερό Ναό Αγίας Τριάδας στην ομώνυμη Ιερά Μονή στη Χάλκη. Ο τάφος του Πατριάρχη Νεοφύτου ἔ βρίσκεται μέχρι σήμερα εκεί, αν και την 28^η Δεκεμβρίου 1920 η Ιερά Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου αποδέχθηκε το αίτημα μεταφοράς των οστών του στην Ιερά Μονή Εικοσιφοίνισσας και το έτος 1928 ο Ευστράτιος Δράκος επισημαίνει στο βιβλίο του «Ιστορία της Εικοσιφοίνισσης» ότι «ἐντός ὀλίγου μετακομίζονται ἐξ Ἀντιγόνης ... εἰς τὴν μονὴν ταύτην».

Το βιβλίο του «κλείνει» ο συγγραφέας με ένα προσωπικό σχόλιο για την προσπάθειά του. Και στην τελευταία σελίδα αποδεικνύει το ἦθος, το σεβασμό και την επιστημοσύνη που ἔδειξε κατά τη διάρκεια της έρευνας και της μελέτης του βίου και της σύνθεσης της βιογραφίας του Νεοφύτου. Ο λόγος του πάντοτε τεκμηριωμένος με αδιάσειστα στοιχεία (π.χ. επιστολές, έγγραφα, δημοσιεύματα) που παραθέτει στο ίδιο το βιβλίο.

*Ειρήνη Απ. Μπάριπα
Φιλολόγος Ελληνικής Γλώσσας*